

Asia: VN/13139/2025

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi omaishoidon tuesta annetun lain ja perhehoitolain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

1. Lausunnonantajan organisaatio

Järjestö

2. Kannatatteko luvussa 3 ehdotettua tavoitetta omaishoidon tuen vähimmäispalkkion korottamisesta?

Kyllä

3. Voitte halutessanne esittää huomioita ja perustella kantanne kohtaan 2:

Näkövammaisten liitto ry kannattaa omaishoidon tuen vähimmäispalkkion korottamista.

Toimenpide ei kuitenkaan yksinään riitä takaamaan omaishoitajien toimeentuloa, vaan voi jäädä merkitykseltään näennäiseksi, sillä samanaikaisesti muut jo toteutetut sosiaaliturvan heikennykset ovat merkittävästi vähentäneet myös omaishoitajien käytettävissä olevia tuloja. Samoin tulee toimeentulotukeen oikeutettujen omaishoitajien osalta vaikuttamaan esitetty toimeentulotukea koskevan lainsäädännön uudistus, jossa ehdotetaan poistettavaksi perustoimeentulotuen ansiotulovähennys ja huomioitavaksi kaikki vähäisiksi katsottavat muut tulot ja avustukset täysimääräisesti.

Näkövammaisten liitto muistuttaa, että pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelma on sitoutunut omaishoidon kriteerien yhtenäistämiseen, työssä käyvien omaishoitajien omaishoidon ja ansiotyön yhteensovittamiseen sekä selvittämään omaishoidon tuen verotuksen kohtuullistamista. Lisäksi hallitusohjelmassa on luvattu, että hallitus tekee puoliväliriiheen mennessä omaishoitolain kokonaisuudistuksen, jossa huomioidaan mm. työ- ja eläkeikäisten omaishoitajien erityistarpeet.

Mikään näistä hallitusohjelmalupauksista ei ole toteutunut.

Lisäksi viimeaikaisten sosiaaliturvamuutosten tavoite, ohjata kaikki työikäiset kokoaikaiseen ansiotyöhön, on ristiriidassa hallitusohjelmassa luvatus ansiotyön ja omaishoidon yhteensovittamisen edellytysten parantamisen kanssa. Työikäisten omaishoitajien mahdollisuus osatyötyöhön tulisi ehdottomasti mahdollistaa ja sitä tulisi tukea.

Tähän kohtaan liittyen on lisäksi huomioita kysymyksen 10 kohdalla.

4. Kannatatteko luvussa 3 ehdotettua tavoitetta perhehoitajan taloudellisen aseman tukemisesta?

Kyllä osin

5. Voitte halutessanne esittää huomioita ja perustella kantanne kohtaan 4:

Näkövammaisten liitto kannattaa perhehoitajan taloudellisen aseman tukemista, mutta esittää arvioitavaksi, olisiko nyt ehdotetun melko monimutkaisen järjestelmän sijaan yksinkertaisempaa säätää kolmen kuukauden irtisanomisajasta niissä tilanteissa, joissa sopimus päättyy äkillisesti perhehoitajasta riippumattomasta syystä.

Samalla tulisi arvioida, turvaisiko perhehoitajien taloudellista asemaa nyt ehdotettua vielä paremmin se, että irtisanomisajasta säädettäisiin perhehoitolaissa kokonaisuudessaan velvoittavasti. Nykyisellään säädetyistä kahden kuukauden irtisanomisajasta voidaan poiketa sopimuksella, ja tämän suhteen olisi huomioitava, että perhehoitaja ja hyvinvointialue eivät perhehoitosopimusta solmittaessa ole yhtä vahvoja sopijaosapuolia.

Lisäksi Näkövammaisten liitto huomauttaa, että esitysluonnos kohtelee eri perhehoitomalleja epäyhdenvertaisesti jättämällä kotiin annettavan, ns. kiertävän perhehoidon ja omaishoitolain (937/2005) 4 §:n 3 momentin perusteella myönnetyn perhehoidon esityksen ulkopuolelle.

6. Kannatatteko omaishoidon tuen palkkion korotuksen kohdistamista omaishoidon tuen vähimmäispalkkion korottamiseen?

Kyllä

7. Voitte halutessanne esittää huomioita ja perustella kantanne kohtaan 6:

Katso huomiot kysymyksen 10 kohdalla.

8. Kannatatteko perhehoitajan korvausoikeuden kohdistamista esityksessä ehdotettuihin tilanteisiin?

Kyllä osin

9. Voitte halutessanne esittää huomioita ja perustella kantanne kohtaan 8:

Katso huomiot kysymyksen 5 kohdalla.

Lisäksi tulkintaepäselvyyksien välttämiseksi hallituksen esityksessä tulisi yksiselitteisesti määritellä, mitä tarkoitetaan pitkäaikaisella sopimuksella, huomioiden se, että myös määräaikainen sopimus voi olla pitkäaikainen. Samoin tulee yksiselitteisesti määritellä, mitä tarkoitetaan perhehoitajasta riippumattomilla syillä ja huomioida sellaisena syynä myös perhehoidon päättämiseen johtavat hyvinvointialueiden ohjeiden ja kriteerien äkilliset muutokset.

10. Mitä muuta mahdollisesti haluatte lausua esityksestä:

Näkövammaisten liitto yhtyy Omaishoitajaliitto ry:n lausunnossaan esille tuomaan, ja haluaa muistuttaa seuraavista seikoista:

Omaishoidon tuen palkkiotasoa vaikeampi haaste ovat hyvinvointialueiden määrittämät keskenään erilaiset edellytykset saada omaishoidon tukea. Omaishoidon tuen palkkion korotukseen sisältyy myös riski siitä, että hyvinvointialueet voivat korotusta kompensoidakseen kiristää omaishoidon tuen myöntämisen kriteerejä, jolloin alimman palkkion korotus käytännössä voi vähentää tuen saajia tai tiukentaa tuen saamista.

Näkövammaisten liitto edellyttää, että pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelmassa luvattu omaishoitolain kokonaisuudistus toteutetaan.

Lisäksi Omaishoitajaliitto ry:n lausuntoon yhtyen Näkövammaisten liitto edellyttää, että:

Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) laatimat omaishoidon tuen kansalliset myöntämisperusteet otetaan käyttöön ja yhtenäistetään toimintatavat ja hoitopalkkiot eri hyvinvointialueiden välillä.

Omaishoidon palkkio säädetään etuoikeutetuksi tuloksi muun muassa oikeutta toimeentulotukeen ja opintotukeen määritettäessä ja tuloksi, jota ei huomioida asiakasmaksujen määrittämisessä.

Ylipäättään keskittyminen omaishoidon tuen kehittämisessä alimman palkkion korottamiseen jättää varjoon palveluiden kehittämisen haasteen ja resurssoinnin kehittämiseen. Muun muassa vain puolet omaishoitajista pitää omaishoidon lakisääteisiä vapaitaan ja osa niitäkin vain osin. Syynä ovat puutteet ohjauksessa ja hoitopaikkojen saatavuudessa (osin laadussa) sekä nykyisin osin myös ongelmallisten matkajärjestelyjen vuoksi (hoidettavan siirtyminen omaishoitajan vapaiden aikana sijaishoitopaikkaan ja sieltä takaisin kotiin on kallista).

Lisäksi sekä omaishoidon tuen että perhehoidon osalta lakiesitykseen tulee kytkeä valtakunnallinen seurantamekanismi, joka velvoittaa hyvinvointialueet raportoimaan esitettyjen säännösmuutosten toimeenpanosta ja niihin kohdistetun rahoituksen käytöstä vuosittain. Ilman seuranta- ja raportointivelvollisuutta ns. korvamerkittämättömät määrärahat ovat vaarassa päätyä hyvinvointialueilla muuhun kuin tarkoitettuun käyttöön (vrt. STM:n selvitys 2018:61 vuosina 2016-2019 omaishoidon kehittämiseen annetun lisärahoituksen käytöstä, jossa puolet vastanneista kunnista kertoi, että lisämääräraha ei ohjautunut tai vaikuttanut omaishoitoon).

Lisätietoja

juristi Taina Kölhi, taina.kolhi@nakovammaistenliitto.fi

Näkövammaisten liitto ry

Kari Vähänen

Sari Kokko

hallituksen puheenjohtaja

järjestöjohtaja

Kokko Sari
Näkövammaisten liitto ry